

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

11 вересня 2025 р.

Київ

№ 7- рк

Державна установа «Професійні закупівлі»

Щодо усунення причин та умов,
що сприяють вчиненню дій, які
містять ознаки порушення законодавства
про захист економічної конкуренції

Антимонопольний комітет України, розглянувши подання Департаменту досліджень і розслідувань ринків виробничої сфери від 10.09.2025 № 126-01/376-п щодо усунення причин та умов, що сприяють вчиненню дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції,

ВСТАНОВИВ:

1. ПРЕДМЕТ РЕКОМЕНДАЦІЙ

- (1) Антимонопольний комітет України (далі – Комітет) в рамках проведення дослідження, розпочатого на виконання доручення Голови Комітету від 04.09.2024 № 13-01/808, щодо дій вітчизняних виробників шкільних автобусів на ринку реалізації шкільних автобусів протягом 2024 року на предмет дотримання законодавства про захист економічної конкуренції (далі – Дослідження) надає державній установі «Професійні закупівлі» (далі – ДУ «Професійні закупівлі», Установа) рекомендації в порядку, передбаченому статтею 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», щодо усунення причин та умов, що сприяють вчиненню дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, внаслідок яких окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання створюються несприятливі чи дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами.

2. ОРГАН АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ТА КОНТРОЛЮ, ЯКОМУ НАДАЮТЬСЯ РЕКОМЕНДАЦІЇ

- (2) Пунктом 8 частини першої статті 1 Закону України «Про публічні закупівлі» визначено, що електронний каталог – систематизована база актуальних пропозицій, що формується та супроводжується централізованою закупівельною організацією в електронній системі закупівель та використовується замовником з метою відбору постачальника товару (товарів), вартість якого (яких) є меншою за вартість, що встановлена у пунктах 1-3 частини першої статті 3 цього Закону.
- (3) Згідно із частиною п'ятнадцятою статті 11 Закону України «Про публічні закупівлі» у разі створення електронних каталогів їх формують і супроводжують виключно централізовані закупівельні організації.

- (4) Відповідно до пункту 1 розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 вересня 2019 року № 846-р «Про визначення державної установи «Професійні закупівлі» централізованою закупівельною організацією» державну установу «Професійні закупівлі» визначено централізованою закупівельною організацією, що проводить тендери та закупівлі за рамковими угодами товарів і послуг (крім поточного ремонту) в інтересах замовників згідно із Законом України «Про публічні закупівлі».
- (5) Постановою Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2020 року № 822 затверджено «Порядок формування та використання електронного каталогу» (далі – Порядок № 822), який визначає структуру, механізм формування, використання електронного каталогу в електронній системі закупівель відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі», у тому числі питання адміністрування електронного каталогу та прав й обов'язків адміністратора електронного каталогу.
- (6) Тобто ДУ «Професійні закупівлі» адмініструє електронний каталог, зокрема в частині товарів широкого вжитку.
- (7) Відповідно до статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» органи адміністративно-господарського управління та контролю – суб'єкти господарювання, об'єднання, інші особи в частині виконання ними функцій управління або контролю в межах делегованих їм повноважень органів влади чи органів місцевого самоврядування.
- (8) Головною ознакою органів адміністративно-господарського управління та контролю є наявність делегованих органами влади чи органами місцевого самоврядування повноважень, у межах яких вони здійснюють певні функції.
- (9) Згідно з пунктом 4.1 розділу 4 Статуту ДУ «Професійні закупівлі», чинну редакцію якого затверджено наказом Міністерства економіки України від 11.07.2025 № 2852 (далі – Статут), Установа є юридичною особою публічного права. Права та обов'язки юридичної особи Установа набула з дня її державної реєстрації в установленому законом порядку.
- (10) Відповідно до пункту 1.1 розділу 1 Статуту Установа заснована на державній власності, належить до сфери управління Міністерства економіки України¹ (далі – Уповноважений орган управління) та є державною неприбутковою установою.
- (11) Уповноважений орган управління реалізує свої права щодо управління Установою через директора, який підзвітний Уповноваженому органу управління (пункт 7.3 розділу 7 Статуту).
- (12) Відповідно до пункту 3.1 розділу 3 Статуту Установу утворено з метою забезпечення науково-дослідної, консультаційної та іншої діяльності, спрямованої на організацію та проведення тендерів та закупівель за рамковими угодами в інтересах замовників відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі».
- (13) Відповідно до пункту 3.3 розділу 3 Статуту предметом діяльності Установи, зокрема, є:
 - здійснення закупівель в інтересах замовників відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» з метою зменшення їх витрат на товари і послуги з одночасним збереженням належної якості;
 - проведення аналізу та узагальнення потреб замовників у закупівлях, в інтересах яких Установа буде здійснювати закупівлі;

¹ Згідно з пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства» від 21.07.2025 № 903 Міністерство економіки України перейменовано на Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України.

- організація навчання з питань публічних закупівель та сприяння професіоналізації закупівельної діяльності;
 - надання консультативної та інформаційної допомоги учасникам закупівель (замовникам і постачальникам).
- (14) Пунктом 4.4 розділу 4 Статуту визначено, що Установа має право в порядку, установленому законодавством, зокрема, учиняти правочини, набувати майнових та особистих немайнових прав, виконувати обов'язки, здійснювати претензійну роботу.
- (15) Згідно з листом ДУ «Професійні закупівлі»² з 12.12.2024 в Установі діє Положення «Про порядок кваліфікації до електронного каталогу «Prozorro Market», затверджене наказом ДУ «Професійні закупівлі» від 12.12.2024 № 56 (далі – Положення № 56).
- (16) У розділі 1 Положення № 56 визначено терміни, зокрема:
- Кваліфікація до електронного каталогу – заходи, що спрямовані на організацію та проведення відбору учасників до електронного каталогу шляхом їх кваліфікації;
 - Перелік кваліфікованих постачальників – електронна база постачальників, які пройшли відбір до електронного каталогу, що формується і ведеться Установою адміністратором електронного каталогу;
 - Уповноважена особа електронного каталогу – працівник Установи, визначений наказом директора Установи, або особою, яка виконує його обов'язки, відповідальним за організацію та проведення кваліфікації (відбору) учасників до електронного каталогу, розгляду звернень з питань організації та відбору до електронного каталогу, виключення з електронного каталогу, розгляду звернень при кваліфікації до електронного каталогу, за підготовку та публікацію в електронній системі закупівель рішень з вказаних питань тощо;
 - Кваліфікований постачальник – учасник, якого внесено до переліку кваліфікованих постачальників та який має право доступу до електронного каталогу відповідно до вимог, встановлених Порядком № 822.
- (17) Розділом 4 Положення № 56 визначено порядок встановлення вимог до учасників в оголошенні про проведення кваліфікації до електронного каталогу (далі – Оголошення), внесення змін до нього тощо.
- (18) Підпунктом 4.3.2 пункту 4.3 розділу 4 Положення № 56 визначено, що кваліфікаційні та інші вимоги, що встановлюються в Оголошенні, повинні бути спрямовані на встановлення наявності можливості виконання учасником зобов'язань за договором, укладеним при визначенні учасника переможцем відбору (запиту пропозицій постачальників).
- (19) Згідно з пунктом 4.7 розділу 4 Положення № 56 Уповноважена особа електронного каталогу, зокрема, здійснює публікацію Оголошення / змін до оголошення / рішення про скасування оголошення через авторизований електронний майданчик на вебпорталі Уповноваженого органу (www.prozorro.gov.ua), накладаючи свій електронний підпис у порядку, визначеному законодавством.
- (20) Відповідно до пункту 5.5 розділу 5 Положення № 56 за результатами перевірки заявок³ працівниками Сектору, Уповноваженою особою електронного каталогу складається протокол розгляду заявок, у якому зазначається прийняте рішення про включення учасника до переліку кваліфікованих постачальників за категорією товару, до якої

² Лист ДУ «Професійні закупівлі» від 09.07.2025 № 09.07.25/452 (вх. Комітету № 8-09/10245 від 10.07.2025).

³ Згідно з абзацом шостим пункту 2 Порядку № 822 заявка – звернення про приєднання до електронного каталогу, що подається учасником до адміністратора через електронну систему закупівель відповідно до вимог, установлених цим Порядком.

учасник подав заяву або про відхилення заявки учасника, яке повинно містити інформацію, передбачену Порядком № 822.

- (21) Враховуючи наведене, ДУ «Професійні закупівлі» є єдиною установою, що належить до сфери управління Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України, та водночас є відповідальною за підготовку технічних завдань і кваліфікацію постачальників товарів широкого вжитку (окрім товарів медичного призначення та товарів у сфері цифровізації).
- (22) Отже, ДУ «Професійні закупівлі» є органом адміністративно-господарського управління та контролю в розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» (далі – Закон).

3. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ЗАКУПІВЕЛЬ ШКІЛЬНИХ АВТОБУСІВ

- (23) Відповідно до статті 142 Конституції України держава бере участь у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування, фінансово підтримує місцеве самоврядування. Витрати органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади, компенсуються державою.
- (24) Відповідно до частини четвертої статті 13 Закону України «Про освіту» особи, які здобувають повну загальну середню освіту, проживають у сільській місцевості і потребують підвезення до закладу освіти і у зворотному напрямку, забезпечуються таким підвезенням.
- (25) Постановою Кабінету Міністрів України від 16 січня 2003 р. № 31 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 09.06.2011 № 614) затверджена Державна цільова соціальна програма «Шкільний автобус» (далі – Програма), згідно з якою передбачене щорічне придбання шкільних та спеціальних шкільних автобусів для поповнення і оновлення існуючого парку шкільних автобусів з метою забезпечення перевезення 100 відсотків учнів, дітей та педагогічних працівників.
- (26) Додатками 2 та 3 до Програми визначено завдання і заходи з виконання Програми та очікувані результати її виконання на період до 2015 року.
- (27) Після завершення зазначеної програми Кабінетом Міністрів України було прийнято ряд постанов та розпоряджень щодо фінансового забезпечення у встановлених обсягах закупівель відповідного транспорту органами місцевого самоврядування, що самостійно вирішували дані соціальні питання в межах повноважень.
- (28) Так, постановою Кабінету Міністрів України від 28.04.2023 № 418 затверджено Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію публічного інвестиційного проекту на безперешкодний доступ до якісної освіти – шкільні автобуси (далі – Порядок № 418), яким визначаються механізм надання та використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію публічного інвестиційного проекту на безперешкодний доступ до якісної освіти – шкільні автобуси (далі – субвенція).
- (29) Згідно з абзацом першим пункту 3 Порядку № 418 субвенція спрямовується на реалізацію публічного інвестиційного проекту «Безперешкодний доступ до якісної освіти – шкільні автобуси», а саме на придбання шкільних автобусів, зокрема спеціально обладнаних для перевезення маломобільних груп населення.
- (30) Відповідно до пункту 4 Порядку № 418 облдержадміністрації, військові адміністрації розподіляють субвенцію між бюджетами територіальних громад або здійснюють закупівлю шкільних автобусів для закладів освіти, які перебувають у комунальній власності територіальних громад, лише за умови наявності підтвердження, зокрема

гарантійного листа від територіальної громади, щодо дотримання умов співфінансування та своєчасного використання субвенції у повному обсязі.

- (31) Абзацом першим пункту 10 Особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі» (далі – замовники), на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178 (далі – Особливості), зокрема, визначено, що замовники, у тому числі централізовані закупівельні організації, здійснюють закупівлі товарів і послуг, вартість яких становить або перевищує 100 тис. гривень, послуг з поточного ремонту, вартість яких становить або перевищує 200 тис. гривень, робіт, вартість яких становить або перевищує 1,5 млн гривень, шляхом застосування відкритих торгів у порядку, визначеному пунктом 12¹ цих Особливостей або розділом «Порядок проведення відкритих торгів» цих Особливостей, та/або шляхом використання електронного каталогу для закупівлі товару відповідно до порядку, встановленого Порядком № 822, з урахуванням положень, визначених цими Особливостями, та/або в порядку, передбаченого пунктом 8 цих Особливостей.
- (32) Водночас пунктом 13 Особливостей визначено випадки, за яких придбання замовниками товарів і послуг (крім послуг з поточного ремонту) можуть здійснюватися шляхом укладення договору про закупівлю без застосування відкритих торгів та/або електронного каталогу для закупівлі товару.
- (33) Запит пропозицій постачальників – це інструмент в електронному каталозі «Prozorro Market», за допомогою якого замовник здійснює відбір постачальника певного товару за короткий проміжок часу в порівнянні з відкритими торгами. Порядок використання замовниками запиту пропозиції врегульовано Порядком № 822 з урахуванням положень Особливостей.
- (34) Тобто замовники можуть використовувати запит пропозицій постачальників як альтернативу відкритим торгам з Особливостями для закупівлі товарів.
- (35) При цьому пунктом 5 Порядку № 418 визначено, що закупівля шкільних автобусів здійснюється розпорядниками субвенції за місцевими бюджетами з використанням електронного каталогу в установленому законодавством порядку.
- (36) Таким чином, у період дії правового режиму воєнного стану в Україні Особливостями визначено три основні шляхи придбання шкільних автобусів замовниками:
 - шляхом проведення відкритих торгів з урахуванням Особливостей;
 - через електронні каталоги за допомогою інструменту запиту пропозицій постачальників (зокрема, у випадках закупівлі шкільних автобусів розпорядниками субвенції за місцевими бюджетами);
 - шляхом укладення договорів про закупівлю без застосування відкритих торгів та/або електронного каталогу для закупівлі товару у випадках, передбачених пунктом 13 Особливостей.

4. СТАН КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ, НА ЯКОМУ ОБЕРТАЮТЬСЯ ШКІЛЬНІ АВТОБУСИ

4.1. Товарні межі ринку

- (37) Товарні межі ринку визначалися шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого [пункт 5.1 розділу 5 Методики

визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Комітету від 5 березня 2002 року № 49-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 1 квітня 2002 року за № 317/6605 (далі – Методика)].

- (38) При цьому під час визначення товару, який є об'єктом цього аналізу, встановлювався перелік товарів (товарних груп), які обертаються в Україні чи на відповідній частині її території і мають для продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи).
- (39) Згідно з пунктом 20 частини першої статті 1 Закону України «Про стандартизацію» стандарт – нормативний документ, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, та спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері.
- (40) Згідно з пунктом 13 частини першої статті 1 Закону України «Про стандартизацію» національний стандарт – стандарт, прийнятий національним органом стандартизації та доступний для широкого кола користувачів.
- (41) Єдиним нормативним документом, яким керуються суб'єкти господарювання при виробництві шкільних автобусів, є ДСТУ 7013:2009 «Автобуси спеціалізовані для перевезення школярів. Технічні вимоги», затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 27.04.2009 № 168 «Про затвердження національного стандарту» (далі – ДСТУ 7013:2009)⁴.
- (42) Інші колісні транспортні засоби, що не відповідають встановленим ДСТУ 7013:2009 технічним та експлуатаційним характеристикам, призначенням, умовам використання, не є взаємозамінним товаром із шкільним автобусом.
- (43) Отже, цільовим товаром є шкільні автобуси, які відповідають вимогам ДСТУ 7013:2009 (далі – Шкільні автобуси, Товар).

Формування первинної пропозиції та умови реалізації Товару на внутрішньому ринку України

- (44) Відповідно до частини п'ятої статті 13 Закону України «Про освіту» органи місцевого самоврядування мають право прийняти з урахуванням потреб і пропозицій територіальних громад спільне рішення про організацію здобуття освіти (початкової, базової та профільної середньої) та відповідно забезпечення підвезення здобувачів освіти до закладу освіти чи його філії і у зворотному напрямку.
- (45) Тобто кінцевими споживачами шкільних автобусів є, зокрема, заклади освіти.
- (46) Для ринку, на якому обертаються Шкільні автобуси, у 2024 році були характерні змішані канали реалізації Товару кінцевим споживачам. Так, основна частина обсягу Товару реалізувалася виробниками шкільних автобусів через дистриб'юторів та/або дилерів, а решта – безпосередньо кінцевим споживачам.
- (47) За таких умов, учасниками товарного ринку, які реалізують Шкільні автобуси, є вітчизняні виробники шкільних автобусів, що здійснюють їх виробництво та продаж на внутрішньому ринку України, а також інші суб'єкти господарювання – дистриб'ютори та/або дилери, що здійснюють перепродаж придбаних виключно у вітчизняних виробників Шкільних автобусів.

⁴ Згідно з наказом державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 30.12.2024 № 336 ДСТУ 7013:2009 є чинним до 30.06.2027 (включно).

- (48) Так, у 2024 році на різних ланках обороту Товару можна виділити такі групи суб'єктів господарювання:
- вітчизняні виробники:
 - товариство з обмеженою відповідальністю «БАС МОТОР» (далі – ТОВ «БАС МОТОР»),
 - товариство з обмеженою відповідальністю «Запорізький автомобільний завод» та дистриб'ютори / дилери Товару, пов'язані із ним відносинами контролю в розумінні статті 1 Закону (далі – Група ЗАЗ),
 - акціонерне товариство «Черкаський автобус» (далі – АТ «Черкаський автобус»),
 - товариство з обмеженою відповідальністю «Чернігівський автозавод» та дистриб'ютор Товару, пов'язаний із ним відносинами контролю в розумінні статті 1 Закону (далі – Група ЧАЗ),
- які формували первинну пропозицію Товару;
- незалежні (непов'язані відносинами контролю з вітчизняними виробниками у розумінні статті 1 Закону) дистриб'ютори та/або дилери – суб'єкти господарювання, які здійснювали перепродаж Товару від вітчизняних виробників та/або від пов'язаних із ними відносинами контролю в розумінні статті 1 Закону дистриб'юторів / дилерів до кінцевого споживача;
 - кінцеві споживачі – покупці Товару, які придбавають Шкільні автобуси без мети наступного перепродажу, зокрема для потреб закладів освіти (відділи / управління / підрозділи освіти обласних державних адміністрацій, районних державних адміністрацій, місцевих державних адміністрацій, сільських рад, об'єднаних територіальних громад тощо) із застосуванням електронної системи закупівель «Prozorro».
- (49) За наведених вище обставин, у 2024 році джерелами надходження Товару на внутрішній ринок України була первинна пропозиція Товару вітчизняними виробниками та пов'язаними з ними відносинами контролю у розумінні статті 1 Закону суб'єктами господарювання, яка зустрічалася з попитом незалежних дистриб'юторів та/або дилерів, а також кінцевих споживачів, які придбавали Товар у межах усієї території України.
- (50) При цьому загальний обсяг пропозиції Товару для кінцевого споживача не змінювався внаслідок подальшого перепродажу Товару незалежним дистриб'юторам та/або дилерам після первинної реалізації Товару вітчизняними виробниками та пов'язаними з ними відносинами контролю в розумінні статті 1 Закону суб'єктами господарювання.
- (51) Таким чином, загальний обсяг пропозиції, тобто обсяг ринку, формувався на етапі первинної реалізації Товару.
- (52) Отже, за таких обставин товарними межами ринку, на якому діяли вітчизняні виробники Товару (як об'єкти аналізу), є **первинна реалізація Шкільних автобусів** (далі – Ринок).
- (53) Таким чином, основними учасниками Ринку у 2024 році були:
- АТ «Черкаський автобус», ТОВ «БАС МОТОР», Група ЧАЗ та Група ЗАЗ (далі разом – продавці);
 - незалежні дистриб'ютори та/або дилери та кінцеві споживачі (далі разом – покупці).

4.2. Територіальні (географічні) межі Ринку

- (54) Територіальними межами Ринку визначено територію держави, оскільки на цій території суб'єкти господарювання створюють попит на Товар, крім того:
- фізичні і технічні характеристики Товару роблять можливим і доцільним придбання Шкільних автобусів у межах загальнодержавного ринку України;
 - транспортування Шкільних автобусів у межах України не має впливу на рівень якості та споживчі властивості зазначеного товару;
 - відсутні бар'єри для переміщення Шкільних автобусів з одного регіону України (в якому Товар виробляється) в інший (де Товар реалізується);
 - не існує розподілу споживачів Шкільних автобусів за місцем їх розташування в межах України.
- (55) Враховуючи наведене, територіальними (географічними) межами Ринку є межі території України, тобто Ринок є загальнодержавним.
- (56) Отже, територіальними (географічними) межами ринку первинної реалізації Шкільних автобусів визначено межі території України, оскільки на цій території суб'єкти господарювання створюють попит на Товар, при цьому умови конкуренції на такий території є достатньо однорідними, враховуючи кількісний склад учасників Ринку.

4.3. Часові межі Ринку

- (57) Згідно з пунктом 7.1 розділу 5 Методики часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило – рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.
- (58) Відповідно до отриманої в процесі проведення Дослідження інформації, існуюча структура Ринку в період 2024 року була сталою в розрізі кількості основних виробників (постачальників) Товару та їх ринкових часток у вказаний період.

4.4. Визначення обсягу Ринку та часток його учасників (продавців)

- (59) Враховуючи специфіку Товару на Ринку, що описана вище, з метою подальшого розрахунку максимально точних часток суб'єктів господарювання на Ринку було розраховано загальний максимально можливий обсяг надходження Товару на Ринок відповідно до вимог розділу 8 Методики.
- (60) Як встановлено в рамках проведення Дослідження, протягом досліджуваного періоду учасниками Ринку, які формували первинний обсяг пропозиції Товару, виступали вітчизняні виробники.
- (61) Отже, обсяг товарного ринку в часових межах Дослідження розраховувався як сума обсягу реалізації Товару вітчизняними виробниками на внутрішній ринок України.
- (62) При цьому до обсягів товарного ринку не враховувався обсяг продажів Товару між вітчизняними виробниками та пов'язаними з ними відносинами контролю в розумінні статті 1 Закону суб'єктами господарювання.
- (63) Таким чином, на основі даних, отриманих від вітчизняних виробників Товару, а також від суб'єктів господарювання, пов'язаних із ними відносинами контролю в розумінні статті 1 Закону, розраховано обсяг ринку первинної реалізації Шкільних автобусів у 2024 році. Зазначена інформація відображена на рисунку 1.

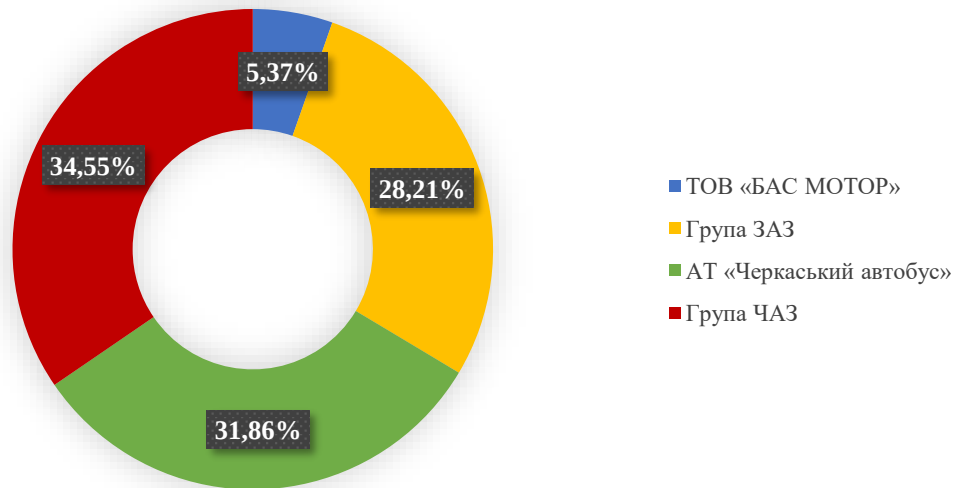

Рисунок 1. Частки суб'єктів господарювання, які діяли на Ринку у 2024 році

- (64) Отже, за результатами розрахунків частки учасників (продавців) на Ринку у 2024 році були такими:
- ТОВ «БАС МОТОР» – 5,37 %;
 - Група ЗАЗ – 28,21 %;
 - АТ «Черкаський автобус» – 31,86 %;
 - Група ЧАЗ – 34,55 %.
- (65) На основі даних про частки суб'єктів господарювання на Ринку було розраховано рівень ринкової концентрації за допомогою Індексу ринкової концентрації Герфіндаля-Гіршмана.
- (66) Індекс Герфіндаля-Гіршмана (ННІ, Herfindahl-Hirschman Index) є найбільш узагальнювальним показником, який враховує як численність суб'єктів господарювання, так і їх становище на ринку. Крім того, індекс вказує на те, яке місце, частку на певному ринку займають більш дрібні суб'єкти господарювання.
- (67) Розраховується індекс Герфіндаля-Гіршмана як сума квадратів часток (вказаних у відсотках) кожного суб'єкта господарювання (продавця), які діють на цьому ринку, за формулою нижче:

$$HHI = \sum_{i=1}^n P_i^2$$

де P_i – частка на ринку i -го суб'єкта господарювання;

n – кількість суб'єктів господарювання, які діють на цьому ринку.

- (68) Залежно від значення ННІ, виокремлюють три типи ступенів концентрації: висококонцентрований ринок, помірно концентрований ринок та низько концентрований ринок. Вони не є офіційно визначеними параметрами, але слугують орієнтовними показниками рівня концентрації на ринку⁵, а саме:

⁵ Рекомендаційні роз'яснення від 27.12.2016 № 49-рр щодо порядку застосування частини першої статті 25 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

- ≤ 1000 – ринок є неконцентрованим;
 - від 1000 до 2000 – ринок є помірно концентрованим;
 - ≥ 2000 (від 2000 до 10000) – ринок є висококонцентрованим.
- (69) За результатами проведених розрахунків встановлено, що індекс ринкової концентрації Герфіндаля-Гіршмана для Ринку у 2024 році становив 3034 ННІ.
- (70) Тобто згідно з індексом ринкової концентрації Герфіндаля-Гіршмана, ринок первинної реалізації Товару у 2024 році оцінюється як висококонцентрований.
- (71) Таким чином, враховуючи наведене, у 2024 році Ринок характеризувався наявністю ознак олігопольної структури з огляду на невелику кількість учасників Ринку, а також на те, що сукупна частка Групи ЗАЗ (28,21 %), АТ «Черкаський автобус» (31,86 %) та Групи ЧАЗ (34,5 %) перевищувала порогові показники, зазначені в частині п'ятій статті 12 Закону, а саме 50 % та 70 % незалежно від конфігурації їх суб'єктного складу.
- (72) **При цьому протягом першого півріччя 2025 року структура ринку первинної реалізації Шкільних автобусів не зазнала суттєвих змін.**
- 5. ОБСТАВИНИ, ЯКІ СВДЧАТЬ ПРО ОЗНАКИ ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ**
- (73) В рамках Дослідження встановлено, що у 2024 році 97,31 % обсягу Товару на Ринку було придбано кінцевим споживачам в рамках системи «Prozorro». Решта обсягу Товару (2,69 %) була реалізована поза рамками системи «Prozorro».
- (74) При цьому найбільшу питому вагу серед видів закупівель Товару в рамках «Prozorro» у 2024 році займав запит (ціни) пропозицій постачальників (94 %). Інформація щодо розподілу часток видів закупівель Товару в рамках «Prozorro» у 2024 році відображена на рисунку 2.

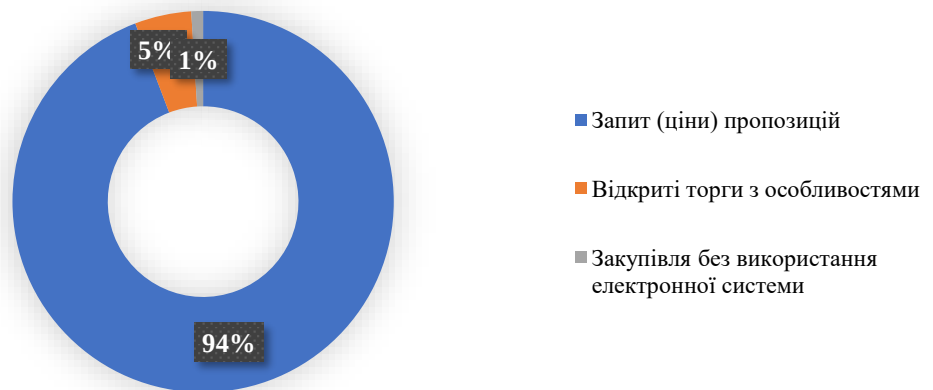

Рисунок 2⁶. Частка видів закупівель Товару в рамках «Prozorro» у 2024 році

- (75) Таким чином, основним каналом збуту Товару для учасників (продавців) Ринку у 2024 році була реалізація Шкільних автобусів через систему «Prozorro» шляхом участі в закупівлях, що проводилися за допомогою електронного каталогу та інструменту запиту (ціни) пропозицій постачальників.

⁶ Визначено на основі інформації, наданої державним підприємством «Прозорро» листом від 24.08.2025 № 206/01/1624/11 (вх. № 8-02/12346 від 25.08.2025).

- (76) З метою здійснення повного та об'єктивного аналізу умов здійснення закупівель Шкільних автобусів із використанням електронної системи закупівель «Prozorro», Комітет проаналізував період з 2023 року по 8 місяців 2025 року.
- (77) З огляду на те, що Порядок № 418, яким встановлено, що закупівля шкільних автобусів здійснюється розпорядниками субвенції за місцевими бюджетами з використанням електронного каталогу в установленому законодавством порядку, було затверджено у 2023 році, Комітетом здійснено аналіз динаміки використання замовниками видів закупівель у рамках системи «Prozorro» під час придбання Шкільних автобусів у період з 2023 року по 7 місяців 2025 року (див. рисунок 3).

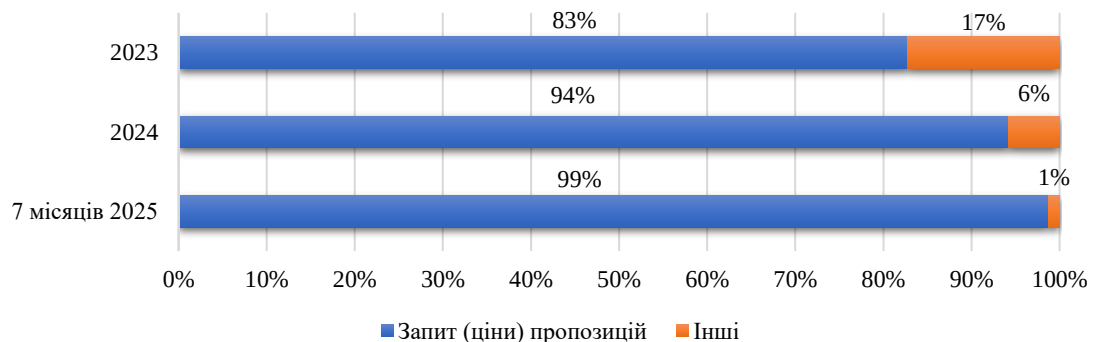

Рисунок 3⁷. Питома вага видів закупівель Шкільних автобусів у рамках «Prozorro» у % виразі

- (78) Як відображено на Рисунку 3, у період з 2023 року по 7 місяців 2025 року спостерігається значний приріст частки придбання замовниками Шкільних автобусів через електронний каталог із застосуванням інструменту запиту (ціни) пропозицій постачальників (з 84 % у 2023 році до 99 % у 2025 році).
- (79) Таким чином, наразі фактично єдиним каналом збуту Шкільних автобусів для постачальників у рамках «Prozorro» та й загалом є участь у закупівлях, проведених за допомогою електронного каталогу та інструменту запиту (ціни) пропозицій постачальників.
- (80) Як зазначено вище, пунктом 5 Порядку № 418 визначено, що закупівля шкільних автобусів здійснюється розпорядниками субвенції за місцевими бюджетами з використанням електронного каталогу в установленому законодавством порядку.
- (81) Згідно з пунктом 6 Порядку № 418 для забезпечення своєчасної закупівлі шкільних автобусів, у тому числі спеціально обладнаних для перевезення маломобільних груп населення, адміністратор електронного каталогу ДУ «Професійні закупівлі» забезпечує внесення відповідних категорій та профілів товару до електронного каталогу та оприлюднює оголошення про проведення відбору учасників та їх пропозицій до електронного каталогу.
- (82) Відповідно до пункту 16 Порядку № 822 адміністратор здійснює формування та супроводження електронного каталогу шляхом створення в ньому категорій та специфікацій товару, а також організовує та проводить відбір учасників до електронного каталогу шляхом їх кваліфікації.
- (83) Згідно з пунктом 22 Порядку № 822 адміністратор оприлюднює через авторизований електронний майданчик на веб-порталі Уповноваженого органу оголошення про

⁷ Визначено на основі інформації, наданої державним підприємством «Прозорро» листом від 24.08.2025 № 206/01/1624/11 (вх. № 8-02/12346 від 25.08.2025).

проведення кваліфікації до електронного каталогу та інформацію, передбачену Порядком № 822.

- (84) Відповідно до підпункту 5 пункту 23 Порядку № 822 оголошення про проведення кваліфікації до електронного каталогу повинно містити інформацію, зокрема щодо кваліфікаційних та інших вимог до учасника.
- (85) Адміністратор установлює одну або кілька з таких кваліфікаційних вимог до учасника (абзац другий підпункту 5 пункту 23 Порядку № 822):
- наявність обладнання, матеріально-технічної бази та технологій;
 - наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору.
- (86) При цьому пунктом 24 Порядку № 822 та абзацом другим підпункту 4.3.5 пункту 4.3 розділу 4 Положення № 56 визначено, що Оголошення не повинно містити вимог, що обмежують конкуренцію та призводять до дискримінації учасників.
- (87) Згідно з пунктом 27 Порядку № 822 строк дії оголошення про проведення кваліфікації до електронного каталогу становить три роки та може бути продовжений адміністратором не пізніше ніж за 15 днів до закінчення строку дії зазначеного оголошення на строк, що не перевищує три роки з дати закінчення строку дії такого оголошення.
- (88) Так, у період з 2023 року по 8 місяців 2025 року ДУ «Професійні закупівлі» було оприлюднено оголошення про проведення кваліфікації до електронного каталогу щодо категорії товарів:
- Спеціалізовані автобуси, призначені для перевезення школярів (шкільний автобус) (UA-F-2023-05-04-000001)⁸; дата оприлюднення – 04.05.2023, строк дії – до 12.07.2025 00:01 (далі – Оголошення № 1);
 - 34120000-4 Спеціалізовані автобуси, призначені для перевезення школярів (шкільний автобус) (UA-F-2025-03-24-000003)⁹; дата оприлюднення – 24.03.2025, строк дії – до 24.03.2028 00:00 (далі – Оголошення № 2).
- (89) В рамках вказаних Оголошень Установою оприлюднено Кваліфікаційні та інші вимоги до учасника (далі – Кваліфікаційні вимоги), які, зокрема, але не виключно, містили вимогу для учасників щодо наявності документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору / постачання аналогічного товару.
- (90) При цьому в рамках Оголошення № 1 у період строку його дії (з 04.05.2023 по 12.07.2025) Установою було оприлюднено шість редакцій Кваліфікаційних вимог, а в рамках Оголошення № 2 у період з 24.03.2025 по дату надання цих рекомендацій – дві редакції Кваліфікаційних вимог.
- (91) Інформація щодо редакцій Кваліфікаційних вимог у рамках Оголошень № 1 та № 2 у частині наявності документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору / постачання аналогічного товару наведено в таблиці 1. При цьому згідно з усіма редакціями Кваліфікаційних вимог в рамках Оголошень № 1 та № 2 аналогічний товар – товар, який є подібним за конкретною назвою товару, який буде закуповуватись (шкільні автобуси, що відповідають вимогам ДСТУ 7013:2009 Автобуси спеціалізовані для перевезення школярів. Технічні вимоги).

⁸ Доступно за посиланням: <https://prozorro.gov.ua/uk/framework/UA-F-2023-05-04-000001>.

⁹ Доступно за посиланням: <https://prozorro.gov.ua/uk/framework/UA-F-2025-03-24-000003>.

Порівняння змісту редакцій Кваліфікаційних вимог у рамках Оголошень № 1 та № 2 у частині наявності документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору / постачання аналогічного товару

Таблиця 1

Оголошення № 1		
№	Строк дії редакції ¹⁰	Зміст
1	04.05.2023 - 12.05.2023	Якщо Учасник є виробником предмету закупівлі, то він має 3 виконаних договорів за якими здійснювалось постачання аналогічних товарів, за результатами закупівель через електронну систему закупівель prozorro.gov.ua ; Якщо Учасник не є виробником предмету закупівлі, то він має 5 виконаних договорів за якими здійснювалось постачання аналогічних товарів, за результатами закупівель через електронну систему закупівель prozorro.gov.ua .
2	13.05.2023 - 31.08.2023	Якщо Учасник є виробником предмету закупівлі, то він має 3 виконаних/активних договорів за якими здійснювалось постачання аналогічних товарів, за результатами закупівель через електронну систему закупівель prozorro.gov.ua ;
3	01.09.2023 - 15.10.2023	Якщо Учасник не є виробником предмету закупівлі, то він має 5 виконаних/активних договорів за якими здійснювалось постачання аналогічних товарів, за результатами закупівель через електронну систему закупівель prozorro.gov.ua .
4	16.10.2023 - 31.01.2024	Якщо Учасник є виробником предмету закупівлі, то він має 3 виконаних/активних договорів за якими здійснювалось постачання аналогічних товарів власного виробництва , за результатами закупівель через електронну систему закупівель prozorro.gov.ua ;
5	01.02.2024 - 07.05.2024	Якщо Учасник не є виробником предмету закупівлі, то він має 5 виконаних/активних договорів за якими здійснювалось постачання аналогічних товарів, за результатами закупівель через електронну систему закупівель prozorro.gov.ua .
6	08.05.2024 - 12.07.2025	
Оголошення № 2		
№	Строк дії редакції ¹¹	Зміст
1	24.03.2025 - 18.08.2025	Якщо Учасник є виробником предмета закупівлі, то він має 3 виконаних / активних договори , за якими здійснювалось постачання аналогічних товарів власного виробництва , за результатами закупівель через електронну систему закупівель prozorro.gov.ua ; якщо Учасник не є виробником предмета закупівлі, то він має 5 виконаних/активних договорів , за якими здійснювалось постачання аналогічних товарів, за результатами закупівель через електронну систему закупівель prozorro.gov.ua
2	19.08.2025 - чинна	2.1. Учасник може обрати один з двох варіантів підтвердження досвіду виконання аналогічного договору (постачання аналогічного товару*). Якщо для підтвердження досвіду виконання аналогічного договору (постачання аналогічного товару) Учасник надає документи, які стосуються договору, що був укладений іншим суб'єктом господарювання (у випадку подання Заявки правонаступником), разом із Заявкою надаються документи, що підтверджують правонаступництво Учасником прав та обов'язків (статут, положення, наказ про створення тощо), а також виконання такого договору Учасником (правонаступником). Варіант 2.1.1.

¹⁰ Згідно з інформацією, наданою ДУ «Професійні закупівлі» листом від 09.07.2025 № 09.07.25/452 (вх. № 8-09/10245 від 10.07.2025).

¹¹ Згідно з інформацією з веб-сайту «Prozorro». Доступно за посиланням: <https://prozorro.gov.ua/uk/framework/UA-F-2025-03-24-000003>.

	Учасник, шляхом проставлення відмітки навпроти поля «Погоджуюсь з усіма умовами передбаченими Оголошенням та додатками до нього, підтверджую достовірність та повноту наданих даних та наявність повноважень, необхідних для виконання умов Оголошення», повідомляє, що: він має 1 (один) виконаний договір, за яким здійснювалось постачання аналогічного товару за результатами закупівель через електронну систему закупівель prozorro.gov.ua або без використання електронної системи закупівель prozorro.gov.ua. Інформація про зазначений договір має бути наявна у вільному доступі в електронній системі закупівель prozorro.gov.ua та за таким договором обов'язково повинен бути наявний «Звіт про виконання договору про закупівлю»). Для зручності Учасник може надати посилання на закупівлю (ідентифікатор закупівлі). або Варіант 2.1.2. Учасник надає: - копію 1 (одного) виконаного договору (із додатками та додатковими угодами (у разі наявності)), за яким здійснювалось постачання аналогічного товару. Надання усіх додатків до договору в повному обсязі не є обов'язковим, разом з тим, додатки до договору вважаються наданими в достатній кількості, якщо вони містять інформацію про аналогічний товар, який постачався за договором, його обсяг та строк постачання. ТА копії документів, що підтверджують повне виконання учасником аналогічного договору, а саме: - видаткові накладні, або акти приймання-передачі товару, або інші первинні документи, що повинні мати обов'язкові реквізити для первинних документів, передбачені чинним законодавством (підписи з розшифруванням посади та ПІБ та відбитки печаток (у разі використання)); - документи, які підтверджують розрахунки за договором у повному обсязі (платіжні доручення, акти звірки, рішення суду тощо). Адміністратор залишає за собою право перевіряти наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору (постачання аналогічного товару) за Варіантом 2.1.1., навіть у випадку обрання учасником Варіанту 2.1.2. У разі встановлення після такої перевірки Адміністратором наявності досвіду постачання аналогічного товару за Варіантом 2.1.1., Адміністратор приймає рішення про відповідність учасника п. 2.1. кваліфікаційних вимог.
--	--

- (92) Із змісту наведених вище редакцій Кваліфікаційних вимог вбачається, що суб'єктам господарювання, які мали намір здійснювати реалізацію Шкільних автобусів у період з 04.05.2023 по 18.08.2025 в рамках системи «Prozorro» шляхом участі в закупівлях, що проводились із використанням інструменту запиту (ціни) пропозицій постачальників (як превалюючого виду закупівлі в період 2023–2025 років, що відображено на рисунку 3), необхідно було надання підтвердження наявності досвіду шляхом: (i) надання **не менше 3 або 5** [залежно від категорії суб'єкта господарювання (виробник / постачальник)] виконаних / активних договорів (ii) саме за результатами закупівель через електронну систему закупівель «Prozorro» (prozorro.gov.ua).
- (93) З огляду на зміст вказаних Кваліфікаційних вимог щодо наявності підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору / постачання аналогічного товару, а також із того, що основним каналом збуту для учасників ринку, на якому обертаються Шкільні автобуси, є участь у закупівлях, проведених за допомогою електронного каталогу та інструменту запиту (ціни) пропозицій постачальників в рамках системи «Prozorro», вказані вимоги могли призводити до створення несприятливих чи дискримінаційних умов діяльності для нових (потенційних) учасників ринку, на якому обертаються Шкільні автобуси, у порівнянні з наявними учасниками зазначеного ринку в період з 04.05.2023 по 18.08.2025.

- (94) Зазначене обумовлювалось неможливістю для нових (потенційних) учасників ринку, на якому обертаються Шкільні автобуси, набутти досвіду виконання поставки аналогічного товару (Шкільних автобусів) з огляду на вимогу Кваліфікаційних вимог, згідно з якою необхідна наявність підтвердженого досвіду постачання аналогічного товару за результатами закупівель через електронну систему закупівель «Prozorro» (prozorro.gov.ua). Як свідчать результати аналізу видів закупівель у рамках «Prozorro», відображених на рисунку 3, у період з 2023 року по 7 місяців 2025 року частка виду закупівель шляхом запиту (ціни) пропозицій невинно зростала (з 83 % у 2023 році до 99 % у 2025 році).
- (95) Тобто новим (потенційним) учасникам ринку, на якому обертаються Шкільні автобуси, для підтвердження досвіду поставки аналогічного товару (надання **не менше 3 або 5** (залежно від категорії суб'єкта господарювання (виробник/постачальник) виконаних / активних договорів) за результатами закупівель через електронну систему закупівель «Prozorro» (prozorro.gov.ua), залишався єдиний спосіб набуття такого досвіду – участь у відкритих торгах з Особливостями, яких за 7 місяців 2025 року у системі «Prozorro» було оголошено 2 із 544 процедур закупівель (решта – запит (ціни) пропозицій постачальників).
- (96) Крім того, як зазначено вище, Ринок характеризується наявністю ознак олігопольної структури та оцінюється як висококонцентрований згідно з індексом Герфіндаля-Гіршмана.
- (97) За таких умов наявність у період з 04.05.2023 по 18.08.2025 вказаних положень щодо кількісного (3 або 5) підтвердження досвіду постачання аналогічного товару за результатами закупівель через електронну систему закупівель «Prozorro» (prozorro.gov.ua) фактично закріплювало та підтримувало в подальшому олігопольну структуру Ринку із високим рівнем концентрації.
- (98) При цьому вказані умови у Кваліфікаційних вимогах могли призводити до перешкоджання входу на ринок, на якому обертаються Шкільні автобуси, не лише суб'єктів господарювання, які мали змогу формувати первинну пропозицію Товару (виробників), а й інших постачальників (дистриб'юторів та/або дилерів), які завдяки власній ціновій політиці щодо рівня націнки на Товар могли підвищити рівень конкуренції на ринку, на якому обертаються Шкільні автобуси.
- (99) Більше того вказані ризики для конкуренції на ринку, на якому обертаються Шкільні автобуси, підтверджуються інформацією, наданою ТОВ «УКРАВТО ЛЬВІВ»¹², ТОВ «УКРАВТО ЖИТОМИР»¹³, ТОВ «ГРАНД АВТОМОТІВ Україна»¹⁴, ПрАТ «ТЕРНОПІЛЬАВТО»¹⁵, ТОВ «УкрЄвроМАЗ»¹⁶, ТОВ «АВТО РЕГІОН»¹⁷, ТОВ «ТСК»¹⁸, які розглядають Кваліфікаційні вимоги як один із стримуючих чинників входу нових учасників на Ринок.
- (100) Крім того, більшість із вказаних суб'єктів господарювання вважали Кваліфікаційні вимоги надмірними для виконання та такими, що ускладнюють (або навіть унеможливають) вступ нових учасників на ринок Шкільних автобусів, зокрема, з точки зору тривалості часу на укладання та виконання 5 аналогічних договорів, яка, на

¹² Лист ТОВ «УКРАВТО ЛЬВІВ» від 19.06.2025 № 193 (вх. № 8-09/9451 від 23.06.2025).

¹³ Лист ТОВ «УКРАВТО ЖИТОМИР» від 20.06.2025 № 80 (вх. № 8-09/9379 від 19.06.2025).

¹⁴ Лист ТОВ «ГРАНД АВТОМОТІВ Україна» від 25.06.2025 № 26 (вх. № 8-09/9603 від 25.06.2025).

¹⁵ Лист ПрАТ «ТЕРНОПІЛЬАВТО» від 02.07.2025 № 128 (вх. № 8-09/9954 від 02.07.2025).

¹⁶ Лист ТОВ «УкрЄвроМАЗ» від 17.06.2025 № 07/02/016-198 (вх. № 8-09/9212 від 17.06.2025).

¹⁷ Лист ТОВ «АВТО РЕГІОН» від 14.05.2025 № 2505/14/1649 (вх. № 8-09/7477 від 16.05.2025).

¹⁸ Лист ТОВ «ТСК» від 30.06.2025 № 30/06-25 (вх. № 8-09/9771 від 30.06.2025).

думку опитаних суб'єктів господарювання, при умові набуття статусу переможця за результатами п'яти процедур закупівель становитиме не менше 6 календарних місяців.

- (101) ТОВ «АВТО РЕГІОН»¹⁹ переконане, що наслідком змісту Кваліфікаційних вимог до учасників ринку Шкільних автобусів фактично склалась ситуація наявної переваги у діючих виробників на ринку Шкільних автобусів у зв'язку зі штучно створеними обмеженнями для входу нових виробників на ринок Шкільних автобусів, що призводить до обмеження ринку товарів для споживачів та має характер антиконкурентних дій.
- (102) В наданій інформації ТДВ «СТРИЙ АВТО»²⁰ зазначило, що конкуренція на ринку виробництва та реалізації Шкільних автобусів відбувається між декількома постійними учасниками ринку, тобто Ринок має високу концентрацію.
- (103) Таким чином, передбачена Установою у Кваліфікаційних вимогах кількість [саме наявність **3 або 5** залежно від категорії суб'єкта господарювання (виробник / постачальник)] виконаних / активних договорів, за якими здійснювалось постачання Шкільних автобусів **за результатами закупівель через електронну систему закупівель «Prozorro» (prozorro.gov.ua)**, була найбільш істотним бар'єром входу на Ринок у період з 04.05.2023 по 18.08.2025, що, у свою чергу, могло призводити до створення несприятливих чи дискримінаційних умов діяльності для нових (потенційних) учасників ринку, на якому обертаються Шкільні автобуси, у порівнянні з наявними учасниками зазначеного ринку.
- (104) При цьому, як зазначено вище, пунктом 24 Порядку № 822 та абзацом другим підпункту 4.3.5 пункту 4.3 розділу 4 Положення № 56 визначено, що Оголошення не повинно містити вимог, що обмежують конкуренцію та призводять до дискримінації учасників.
- (105) Крім того, згідно з абзацом четвертим підпункту 5 пункту 23 Порядку № 822 адміністратор установлює одну або кілька з таких кваліфікаційних вимог до учасника, зокрема наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору.
- (106) Тобто із вказаного положення нормативно-правового акта вбачається, що в період з 04.05.2023 по 18.08.2025 вказані вище Кваліфікаційні вимоги, оприлюднені Установою, у частині наявності документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору передбачили більш жорсткі вимоги до учасника у вигляді: (i) наявності **не менше 3 або 5** [залежно від категорії суб'єкта господарювання (виробник/постачальник)] виконаних / активних договорів (ii) за результатами закупівель через електронну систему закупівель «Prozorro» (prozorro.gov.ua), у порівнянні із загальною вимогою, закріпленою абзацом четвертим підпункту 5 пункту 23 Порядку № 822.
- (107) Так, з метою дослідження питання щодо встановлення Установою вказаних вимог Комітет звернувся до ДУ «Професійні закупівлі» із вимогою про надання інформації від 30.06.2025 № 126-29.3/09-7081е стосовно, зокрема, але не виключно, обґрунтованих причин закріплення саме таких редакцій Кваліфікаційних вимог у частині наявності документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору (далі – Вимога).

¹⁹ Лист ТОВ «АВТО РЕГІОН» від 14.05.2025 № 2505/14/1649 (вх. № 8-09/7477 від 16.05.2025).

²⁰ Лист ТДВ «СТРИЙ АВТО» від 03.07.2025 № 69 (вх. № 8-09/10032 від 04.07.2025).

- (108) У відповідь на Вимогу ДУ «Професійні закупівлі», зокрема, зазначила²¹, що при формуванні кваліфікаційних вимог для категорії «Шкільні автобуси» Установою було проведено дослідження ринку виробників та постачальників відповідної категорії товару, здійснено аналіз закупівель шкільних автобусів, проведених замовниками з використанням електронної системи закупівель, та проведено ринкову онлайн-консультацію за участі постачальників відповідної категорії товару.
- (109) Водночас із змісту відповіді ДУ «Професійні закупівлі»²² на Вимогу випливає, що при формуванні Кваліфікаційних вимог у період з 04.05.2023 по 18.08.2025 Установи керувалася результатами власного дослідження наявного суб'єктного складу учасників ринку, на якому обертаються Шкільні автобуси, не беручи до уваги можливість входу нових (потенційних) учасників на вказаний ринок з огляду на специфіку обороту Товару та умов його придбання в рамках електронної системи закупівель «Prozorro», що описані вище.
- (110) З метою перевірки вказаної Установою інформації Комітет надіслав вимогу про надання інформації від 15.08.2025 № 126-120/02-8746є до державного підприємства «Прозорро» (далі – ДП «Прозорро») стосовно:
- кількості Шкільних автобусів, що придбавались замовниками із застосуванням електронної системи закупівель «Prozorro» у 2023, 2024 роках та за 7 місяців 2025 року в розрізі кожного окремо виду закупівлі (завершеного) у вказаний період;
 - переліку учасників закупівель Шкільних автобусів, які визначено переможцями у відповідних закупівлях за 2023, 2024 роки та 7 місяців 2025 року в розрізі видів та кількості закупівель, а також кількості Шкільних автобусів відповідно до оголошень про проведення закупівель.
- (111) Після направлення Комітетом вказаних вимог до ДУ «Професійні закупівлі» та ДП «Прозорро» та всупереч результатам власних проведених досліджень, про які зазначала ДУ «Професійні закупівлі»²³, 18.08.2025 Установою було внесено зміни до Кваліфікаційних вимог в рамках Оголошення № 2 у частині наявності документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору / постачання аналогічного товару, та, як наслідок, Кваліфікаційні вимоги було приведено у відповідність не лише до змісту, а й до формулювання положення абзацу четвертого підпункту 5 пункту 23 Порядку № 822, а саме:
- замість слів та словосполучень *«наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору (постачання аналогічного товару)»* зазначено слова та словосполучення *«наявність документально підтвердженого досвіду постачання аналогічного товару»*;
 - зменшено кількість виконаних договорів до одного незалежно від категорії суб'єкта господарювання (виробника / постачальника) та без обов'язкової прив'язки щодо використання електронної системи закупівель «Prozorro» (prozorro.gov.ua).
- (112) Таким чином, впродовж 27-ми місяців (у період з 04.05.2023 по 18.08.2025) на ринку, на якому обертаються Шкільні автобуси, що відзначається високим рівнем концентрації, діяли адміністративні обмеження у вигляді Кваліфікаційних вимог, розроблених, затверджених та оприлюднених Установою, що могли призводити до створення несприятливих чи дискримінаційних умов діяльності для нових

²¹ Лист ДУ «Професійні закупівлі» від 09.07.2025 № 09.07.25/452 (вх. № 8-09/10245 від 10.07.2025).

²² Лист ДУ «Професійні закупівлі» від 09.07.2025 № 09.07.25/452 (вх. № 8-09/10245 від 10.07.2025).

²³ Лист ДУ «Професійні закупівлі» від 09.07.2025 № 09.07.25/452 (вх. № 8-09/10245 від 10.07.2025).

(потенційних) учасників ринку, на якому обертаються Шкільні автобуси, у порівнянні з наявними учасниками зазначеного ринку.

- (113) Отже, ДУ «Професійні закупівлі», будучи органом адміністративно-господарського управління та контролю в розумінні статті 1 Закону, зокрема на ринку, на якому обертаються Шкільні автобуси, у період з 04.05.2023 по 18.08.2025 на власний розсуд та без обґрунтованих причин значно підсилила бар'єри входу для нових (потенційних) суб'єктів господарювання на вказаний ринок у вигляді встановлення вимог у Кваліфікаційних вимогах у рамках Оголошень № 1 та № 2 у частині наявності документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору / постачання аналогічного товару, не передбачених законодавством у сфері публічних закупівель, що, у свою чергу, могло призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на такому ринку.
- (114) Відповідно до абзацу восьмої частини другої статті 15 Закону антиконкурентними діями органів адміністративно-господарського управління та контролю, зокрема, визнається дія, внаслідок якої окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання створюються несприятливі чи дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами.
- (115) Таким чином, враховуючи наведене, у діях ДУ «Професійні закупівлі», які полягали у встановленні без об'єктивно виправданих причин Кваліфікаційних вимог в рамках Оголошень № 1 та № 2 у частині наявності документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору / постачання аналогічного товару, вбачаються ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбачені абзацом восьмим частини другої статті 15 та пунктом 3 статті 50 Закону, у вигляді дії, внаслідок якої окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання створюються несприятливі чи дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами.
- (116) Відповідно до частини другої статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» суб'єкти господарювання, органи влади, органи місцевого самоврядування, а також органи адміністративно-господарського управління та контролю зобов'язані сприяти розвитку конкуренції та не вчиняти будь-яких неправомірних дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.
- (117) Відповідно до частини п'ятої статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю зобов'язані сприяти Антимонопольному комітету України у здійсненні його повноважень у сфері підтримки й захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму та контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції.
- (118) Так, у період з 04.05.2023 по 18.08.2025 у діях ДУ «Професійні закупівлі» наявні ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого абзацом восьмим частини другої статті 15 та пунктом 3 статті 50 Закону, у вигляді встановлення вимог у Кваліфікаційних вимогах у рамках Оголошень № 1 та № 2 у частині наявності документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору / постачання аналогічного товару, що, у свою чергу, могло призводити до створення несприятливих чи дискримінаційних умов діяльності для нових (потенційних) учасників ринку, на якому обертаються Шкільні автобуси, у порівнянні з наявними учасниками зазначеного ринку та, як наслідок, до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на такому ринку.

- (119) При цьому, незважаючи на внесення Установою змін до Кваліфікаційних вимог в рамках Оголошення № 2 у частині наявності документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору / постачання аналогічного товару, що, у свою чергу, привело їх у відповідність до абзацу четвертого підпункту 5 пункту 23 Порядку № 822, Установою не було усунуто причини виникнення вказаних ознак порушень законодавства про захист економічної конкуренції та умов, що їм сприяють.
- (120) Так, пунктом 4.4 розділу 4 Положення № 56 визначено, що внесення змін до Оголошення може здійснюватися за вказівкою заступника директора з розвитку або за ініціативою завідувача Сектору в разі виявлення доцільності внесення таких змін або у випадках, прямо передбачених Порядком № 822.
- (121) При цьому Положення № 56 не розкриває зміст того, що розуміється під доцільністю внесення змін, а також не передбачає прозорого механізму для встановлення об'єктивно виправданих кваліфікаційних та інших вимог до учасника, зокрема в частині визначення кількісних показників, необхідних для документального підтвердження наявності досвіду виконання аналогічного договору (постачання аналогічного товару).
- (122) Враховуючи зазначене, а також зміст Положення № 56, зокрема щодо процедури внесення змін до Оголошення, встановлено, що відповідна процедура не потребує значного часу, що обумовлюється залученням до розроблення, затвердження та оприлюднення Оголошення чи змін до нього лише працівників Установи без зовнішньої оцінки та погодження з боку інших органів влади чи органів адміністративно-господарського управління та контролю.
- (123) Зазначене підтверджується частотою внесення Установою змін до Кваліфікаційних вимог в рамках Оголошень № 1 та № 2, що наведено в таблиці 1. Так, у період з 04.05.2023 по 12.07.2025 в рамках Оголошення № 1 було оприлюднено шість редакцій Кваліфікаційних вимог, а в рамках Оголошення № 2 у період з 24.03.2025 по 18.08.2025 – дві редакції Кваліфікаційних вимог.
- (124) З огляду на зазначене, за відсутності прозорого механізму для встановлення об'єктивно виправданих кваліфікаційних та інших вимог до учасника, зокрема в частині визначення кількісних показників, необхідних для документального підтвердження наявності досвіду виконання аналогічного договору (постачання аналогічного товару), не виключається ймовірність розроблення, затвердження та оприлюднення на власний розсуд Установою, зокрема, але, не виключно, із урахуванням проведених досліджень, на які посилається Установа²⁴ (за відсутності чіткого регламенту проведення такого дослідження, оцінки його результатів та його впливу на можливість входу на ринок, на якому обертаються Шкільні автобуси, нових учасників), нових редакцій Кваліфікаційних вимог в рамках Оголошення № 2 та/або в рамках нових оголошень про проведення кваліфікації до електронного каталогу щодо Шкільних автобусів, що, у свою чергу, може призводити до виникнення в діях ДУ «Професійні закупівлі» ознак порушень законодавства про захист економічної конкуренції, передбачених, зокрема статтею 15 Закону.
- (125) Отже, зазначені обставини можуть створювати умови для порушення ДУ «Професійні закупівлі» законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді вчинення дій, внаслідок яких окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання створюються несприятливі чи дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами.

²⁴ Лист ДУ «Професійні закупівлі» від 09.07.2025 № 09.07.25/452 (вх. № 8-09/10245 від 10.07.2025).

(126) Відповідно до частин першої та другої статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», органи Антимонопольного комітету України мають право надавати рекомендації органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам господарювання, об'єднанням стосовно припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють, а у разі, якщо порушення припинено, – щодо вжиття заходів для усунення наслідків цих порушень. Рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Враховуючи викладене, з метою усунення причин та умов, що сприяють вчиненню дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого абзацом восьмим частини другої статті 15 та пунктом 3 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», керуючись частиною першою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», Антимонопольний комітет України надає державній установі «Професійні закупівлі» такі обов'язкові для розгляду

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Усунути причини й умови, що сприяють створенню несприятливих чи дискримінаційних умов під час розроблення, затвердження та оприлюднення кваліфікаційних та інших вимог до учасника у рамках оголошень про проведення кваліфікації до електронного каталогу, зокрема щодо шкільних автобусів (які відповідають вимогам ДСТУ 7013:2009), але не виключно, у частині визначення кількісних показників, необхідних для документального підтвердження наявності досвіду виконання аналогічного договору (постачання аналогічного товару).

Відповідно до частини другої статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Згідно із частиною третьою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» за умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не розпочинається, а розпочате провадження закривається.

Про результати розгляду рекомендацій необхідно повідомити Антимонопольний комітет України у двомісячний строк із дня їх отримання.

Голова Комітету

Павло КИРИЛЕНКО